

ВІДГУК

офіційного опонента Кайдалової Лідії Григорівни на дисертацію Козаченко Галини Вікторівни «Розвиток педагогічної компетентності викладачів фармацевтичного профілю у системі науково-методичної роботи коледжу», що подана на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук із спеціальності 13.00.04 - теорія і методика професійної освіти

Актуальність теми дослідження, обраної Г.В. Козаченко для кандидатської дисертації, не викликає сумнівів, оскільки фармацевтична освіта та підготовка фахівців охорони здоров'я, як складова українського освітнього простору, характеризується зміною цільових пріоритетів, скерованих на підготовку конкурентоспроможного фахівця з високим рівнем компетентностей та особистісних якостей.

Авторка дослідження переконливо доводить, що рушійною силою цього процесу мають стати викладачі закладів вищої освіти, чия фахова і педагогічна компетентності безпосередньо чи опосередковано визначають ефективність функціонування фармацевтичного сектору галузі охорони здоров'я. Саме розвиток педагогічної компетентності викладачів фармацевтичного профілю відбувається у процесі їхньої професійно-педагогічної діяльності у системі науково-методичної роботи. Зважаючи на недостатність уваги до педагогічної підготовки викладачів закладів вищої освіти як в умовах магістратури, так і в системі підвищення кваліфікації, специфічні зміни контингенту здобувачів освіти за останні роки, дослідження стало ще більш актуальним.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій. Основною метою дослідження Козаченко Галина Вікторівна обрала обґрунтування й експериментальну апробацію моделі розвитку педагогічної компетентності викладачів фармацевтичного профілю у системі науково-методичної роботи коледжу. Дослідниця у своїй роботі вибудувала стратегію і тактику наукового пошуку таким чином, що охоплено увагою важливі складові розвитку педагогічної компетентності викладачів фармацевтичного профілю у системі науково-методичної роботи коледжу. Відповідно до мети дисертаційної роботи визначено понятійно-категоріальний апарат (завдання, об'єкт, предмет, методологічні й теоретичні основи

дослідження, наукова новизна, практичне значення одержаних результатів), які є достатньо виваженими, взаємопов'язаними, логічними й цілком обґрунтованими.

У процесі розв'язання поставлених завдань було використано комплекс оптимальних методів науково-педагогічного дослідження, що взаємно доповнювали один одного. Заслуговує на особливу увагу експериментальна база дослідження, яка охоплює п'ять коледжів, у яких здійснюється підготовка фармацевтів, і велику кількість респондентів.

Найбільш суттєвими результатами дисертації є: розробка моделі розвитку педагогічної компетентності викладачів фармацевтичного профілю у системі науково-методичної роботи коледжу, обґрунтування поетапної методики її впровадження. Заслуговує на увагу уточнення сутнісних ознак основних понять дослідження, а саме: «викладач фармацевтичного профілю», «педагогічна компетентність», «педагогічна компетентність викладачів фармацевтичного профілю», «розвиток педагогічної компетентності викладачів фармацевтичного профілю», «система науково-методичної роботи», визначення та характеристика критеріїв, компонентів, показників та рівнів сформованості готовності зазначеної категорії викладачів. Запропоновано авторську концепцію розвитку педагогічної компетентності викладачів фармацевтичного профілю у системі науково-методичної роботи коледжу; удосконалено зміст, форми, методи розвитку педагогічної компетентності викладачів фармацевтичного профілю у системі науково-методичної роботи коледжу, подальшого розвитку набули положення щодо впровадження в освітній процес та систему науково-методичної роботи коледжу сучасних технологій, спрямованих на розвиток досліджуваної компетентності.

До переваг роботи можна віднести безсумнівне *практичне значення одержаних результатів дослідження*: реалізовано поетапну методику впровадження авторської моделі розвитку педагогічної компетентності викладачів фармацевтичного профілю, упроваджено розроблені автором навчально-методичні матеріали, які можуть бути використані в освітньому процесі закладів вищої освіти України та в системі післядипломної освіти викладачів фармацевтичного профілю.

Оцінка змісту дисертації, її завершеність у цілому. Дисертаційне дослідження Г.В. Козаченко відрізняється цілісністю і логічністю викладеного матеріалу, складається зі вступу, трьох розділів і додатків. Робота є самостійним і завершеним дослідженням.

У першому розділі – *«Теоретичні засади розвитку педагогічної компетентності викладачів фармацевтичного профілю»* – представлено результати теоретичного аналізу проблеми дослідження; з'ясовано специфіку професійної діяльності фахівців фармацевтичного сектору галузі охорони здоров'я, зокрема, викладачів фармацевтичного профілю у коледжі; здійснено аналіз базових понять дослідження; визначено основні наукові підходи до проблеми розвитку педагогічної компетентності викладачів фармацевтичного профілю у системі науково-методичної роботи коледжу.

На основі осмислення і критичного аналізу наукової літератури окреслено загальнонаукові засади дослідження. З'ясовано, що лише 3,6 % викладачів фармацевтичного профілю у коледжах мають педагогічну освіту, що ускладнює якість їхньої викладацької діяльності, оволодіння сучасними методиками і технологіями. Поняття *«викладач фармацевтичного профілю»* у дослідженні застосовується для позначення особи, яка має вищу фармацевтичну освіту, і здійснює педагогічну діяльність у системі фармацевтичної освіти та, виконуючи освітньо-професійну програму «Фармація» підготовки молодших спеціалістів, бакалаврів спеціальності 226 «Фармація, промислова фармація», забезпечує виконання їх освітніх компонентів (викладання навчальних дисциплін) циклу професійної та практичної підготовки.

Особливого схвалення заслуговує розуміння у межах дослідження поняття *«педагогічна компетентність викладача фармацевтичного профілю»*, що розглядається здобувачкою як інтегрована професійно-особистісна характеристика, що відображає рівень педагогічних та фахових знань, умінь і навичок, досвіду, професійно значущих якостей та поведінкових характеристик, що дають змогу діяти у різних ситуаціях, які забезпечують ефективність професійно-педагогічної діяльності у закладі освіти фармацевтичного профілю.

Нам імпонує підхід автора до визначення змісту поняття *«розвиток педагогічної компетентності викладачів фармацевтичного профілю»*, що

тлумачиться в межах дослідження як керований цілеспрямований, багатофакторний процес, який призводить до стійких якісних змін у діяльності викладача, виникнення нових змістових особистісних структур.

Вдало здобувачкою обґрунтовано значущість провідних методологічних підходів, які є найбільш ефективними для розвитку педагогічної компетентності викладачів фармацевтичного профілю у системі науково-методичної роботи коледжу, а саме: системного, синергетичного, андрагогічного, аксіологічного, акмеологічного, компетентнісного, діяльнісного.

У другому розділі – *«Моделювання розвитку педагогічної компетентності викладачів фармацевтичного профілю у системі науково-методичної роботи коледжу»* – охарактеризовано систему науково-методичної роботи у коледжі, представлено змістову структуру педагогічної компетентності викладачів фармацевтичного профілю; з'ясовано критерії, показники та рівні сформованості досліджуваного феномену; обґрунтовано авторську модель розвитку педагогічної компетентності викладачів фармацевтичного профілю у системі науково-методичної роботи коледжу.

Схвальної оцінки у дослідженні заслуговує те, що розвиток педагогічної компетентності викладача залежить від ефективності організації науково-методичної роботи коледжу. На основі теоретичного аналізу та авторського досвіду з'ясовано, що система науково-методичної роботи коледжу – це інтегральне утворення, що містить сукупність взаємопов'язаних компонентів і передбачає спеціально організовану, цілеспрямовану діяльність педагогічного колективу, пов'язану з підготовкою освітнього процесу, його забезпеченням й удосконаленням, яка активізує самоосвітній потенціал викладачів, спрямована на розвиток їх педагогічної компетентності, є складовою післядипломної педагогічної освіти.

Видається переконливим авторське твердження, щодо реалізація мети науково-методичної роботи коледжу відбувається на таких рівнях: адміністративному (науково-методична та педагогічна ради, діяльність методичного кабінету); профільному (науково-методична робота циклових методичних комісій); індивідуальному (науково-методична робота викладачів при викладанні навчальної дисципліни), освітніх виставок, впровадження інноваційних технологій тощо).

Здобувачкою з'ясовано, що розвиток педагогічної компетентності забезпечується безпосереднім змістом науково-методичної роботи, основу якого складають заходи/дії/форми формальної, неформальної та інформальної освіти з використанням відповідних методів та засобів.

На основі результатів наукового пошуку представлено цілісну змістову структуру педагогічної компетентності викладачів фармацевтичного профілю, яка визначається: *ціннісно-мотиваційним* (характеризує зовнішню та внутрішню мотивацію викладачів фармацевтичного профілю до розвитку педагогічної компетентності, види стимулювання); *пізнавальним* (окреслює систему знань, яка забезпечує якість педагогічної компетентності); *діяльнісним* (визначає комплекс продуктивних педагогічних дій на основі сукупності набутих знань та умінь); *особистісним* (особистісні характеристики-якості, що визначають поведінкову, індивідуально-психологічну складові та розвиток) компонентами. Відповідно до виділених критеріїв (спонукальний, знаннявий, організаційний, рефлексивний) та відповідних показників окреслено три рівні сформованості педагогічної компетентності викладачів фармацевтичного профілю (середній, достатній, високий).

До незаперечливих здобутків слід віднести розроблену та теоретично обґрунтовану структурну модель розвитку педагогічної компетентності викладачів фармацевтичного профілю у системі науково-методичної роботи коледжу, що включає чотири блоки: концептуально-цільовий, мотиваційно-стимулювальний, змістово-процесуальний, результативно-діагностувальний.

У третьому розділі – *«Експериментальна перевірка ефективності впровадження моделі розвитку педагогічної компетентності викладачів фармацевтичного профілю у системі науково-методичної роботи коледжу»* – представлено програму експериментальної роботи; окреслено зміст та проаналізовано результати констатувального та формувального етапів експерименту; презентовано поетапну методику впровадження авторської моделі; проаналізовано та узагальнено основні результати та висновки щодо перевірки її ефективності.

Експериментальна робота здійснювалася відповідно до розробленої програми і включала констатувальний та формувальний етапи. Було визначено діагностику стану сформованості педагогічної компетентності

викладачів фармацевтичного профілю, виявлення типових обмежень у педагогічній діяльності викладачів фармацевтичного профілю та у науково-методичній роботі коледжу й окреслено шляхи досягнення результату розвитку педагогічної компетентності викладачів фармацевтичного профілю.

Науковою новизною і водночас, сильною стороною дисертації є те, що розроблено та апробовано авторську методику розвитку педагогічної компетентності викладачів фармацевтичного профілю у системі науково-методичної роботи коледжу, яка передбачає поетапний механізм впровадження моделі і складається з трьох етапів: підготовчого (створення науково-методичного підґрунтя, на основі якого відбуватиметься розвиток педагогічної компетентності викладачів фармацевтичного профілю, їх мотивування на розвиток педагогічної компетентності), основного (залучення викладачів фармацевтичного профілю до заходів/дій/форм формальної, неформальної, інформальної освіти у системі науково-методичної роботи коледжу), результативного (створення середовища науково-творчої інноваційної діяльності),

Відзначимо як вагомий науковий здобуток *Концепцію розвитку педагогічної компетентності викладачів фармацевтичного профілю у системі науково-методичної роботи коледжу* (визначає стратегію діяльності викладача фармацевтичного профілю з розвитку педагогічної компетентності); *Індивідуальну програму розвитку педагогічної компетентності* (реалізується через виконання технологічної карти та індивідуальної траєкторії розвитку педагогічної компетентності); *методичні рекомендації для викладачів з викладання навчальних дисциплін в контексті запровадження нових стандартів освіти на засадах компетентнісного підходу* (обґрунтовують теоретичні, методичні та методологічні основи викладання дисциплін); *програму проведення навчально-методичного семінару «Розвиток педагогічної компетентності викладачів фармацевтичного профілю»*

Дослідницею на формувальному етапі експерименту здійснено перевірку дієвості розробленої моделі розвитку педагогічної компетентності викладачів фармацевтичного профілю у системі науково-методичної роботи коледжу шляхом упровадження експериментальної методики та доведено, що кількість викладачів фармацевтичного профілю, в яких рівень сформованості педагогічної компетентності сягає високого та достатнього рівнів в ЕГ вища,

ніж в КГ, що є підтвердженням результативності впливу експериментальної методики та свідчить про її ефективність.

Висновки дослідження є обґрунтованими. Зміст автореферату Г.В. Козаченко ідентичний до основних положень дисертації.

Дисертація Г.В. Козаченко засвідчує високий науковий світогляд дослідника, володіння методами системного аналізу, обізнаність із літературними джерелами у зазначеній сфері. Заслуговує також на позитивну оцінку характеристика джерельної бази, що налічує 378 одиниць.

Отже, можна з впевненістю стверджувати про наукову зрілість дисертанта, уміння досліджувати складні питання педагогіки, аналізувати й узагальнювати накопичений матеріал, здійснювати самостійні висновки.

Дискусійні положення та зауваження до змісту дисертації.

Разом з тим, відзначаючи високий кваліфікаційний рівень виконаного дослідження, відзначимо низку питань, які потребують пояснень і уточнень, зокрема:

1. У розділі 1 *«Теоретичні засади розвитку педагогічної компетентності викладачів фармацевтичного профілю»*, де представлено теоретичний аналіз досліджуваної проблеми, на нашу думку, багато описовості та цитувань науковців, загальновідомої інформації, без авторського бачення та критичного аналізу проблеми дослідження.

2. Нам видається, що у дослідженні крім показників у відсотках (на сторінках 182, 183, 184, 185), доцільно було б вказати кількість викладачів закладів вищої освіти, залучених до експерименту, а також конкретизувати скільки експертів (с.193), з яких закладів вищої освіти було задіяно у відборі для експертного оцінювання розвитку педагогічної компетентності викладачів коледжу.

3. На наш погляд, графічне зображення значно б покращило сприйняття, якби на рис. 3.6 (с. 192) було представлено основні заходи наведених етапів методики впровадження моделі розвитку педагогічної компетентності у системі науково-методичної роботи коледжу.

4. Вважаємо, що дисертаційну роботу значно б підсилив аналіз та приклади зарубіжного досвіду формування та розвитку педагогічної компетентності у системі науково-методичної роботи провідних світових коледжів з підготовки фахівців фармації.

5. Нам видається, що у дисертаційній роботі варто було б відзначити які саме основні концепти запропоновано здобувачкою в авторській Концепції розвитку педагогічної компетентності викладачів у системі науково-методичної роботи коледжу.

6. Вважаємо, що робота виграла б, якби у додатку Б «План проведення засідань циклової методичної комісії фармацевтичних дисциплін...» та в додатку В «Індивідуальний план викладача» було конкретизовано, що саме запропоновано авторкою в ході дослідження.

Висловлені зауваження не впливають на загальну позитивну оцінку дисертаційної роботи, не знижують її наукової й практичної цінності. Відзначені недоліки тільки підкреслюють можливості її подальшого вдосконалення і розвитку в майбутніх наукових пошуках дисертанта.

Висновок. Рецензована дисертаційна робота виконана вперше, є самостійним і завершеним науковим педагогічним дослідженням, яке розвиває існуючі знання педагогічної науки, робить суттєвий внесок в теорію і практику професійної освіти. За характером фактичного матеріалу, ступенем його кількісного і якісного аналізу, рівнями новизни й значущості результатів дослідження, обґрунтованості висновків дисертаційне дослідження «Розвиток педагогічної компетентності викладачів фармацевтичного профілю у системі науково-методичної роботи коледжу» відповідає п.п. 9, 10, 12, 13, 14 «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 року за № 567 (зі змінами), а її авторка – Галина Вікторівна Козаченко заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата педагогічних наук зі спеціальності 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти.

Офіційний опонент

доктор педагогічних наук, професор,
завідувач кафедри педагогіки і психології
Національного фармацевтичного
університету

 Л.Г. Кайдалова

Підпис Кайдалової Л.Г. засвідчую
В.о. начальника відділу кадрів
Національного фармацевтичного
університету

 О.В. Купіна

